

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут людини

Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Змістовий модуль III.

Тема 6. Сучасні погляди на дислалію. Форми, види та механізми виникнення порушень звуковимови

старший викладач кафедри
спеціальної психології, корекційної
та інклюзивної освіти
Тичина Катерина Олександрівна

ПЛАН:

1. Визначення «дислалія»
2. Класифікація дислалії відповідно до причин, механізмів, кількісних та якісних проявів порушень звуковимови.
3. Функціональна дислалія, її форми відповідно до порушення психофізіологічного механізму; симптоматика.
4. Органічна дислалія, її зумовленість аномаліями будови артикуляційного апарату.
5. Своєрідність вимови звуків у контексті аномалій будови артикуляційного апарату.

Визначення дислалії

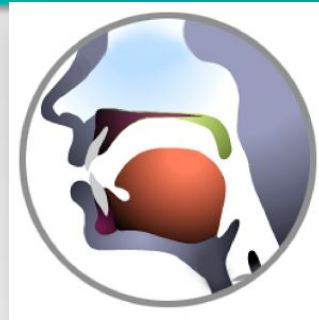
Дислалія - порушення **звукоскладової** складової мовлення за умови нормального **слуху** і збереженої **іннервації м'язів** мовленнєвого апарату.

КЛАСИФІКАЦІЯ (залежно від збереженості анатомічного складу МА)

- Дислалія
- Функціональна**
- Механічна**

КЛАСИФІКАЦІЯ (залежно від збереженості анатомічного складу МА)

Функціональна

порушена вимова звуків,
тоді як мовленнєвий
апарат **не має**
патологічних змін

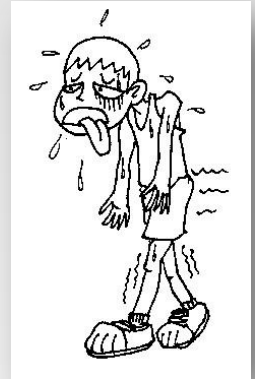

Механічна

порушена вимова звуків,
зумовлена **вираженими**
порушеннями в будові
артикуляційного апарату

Причини функціональної дислалії

- а) загальна фізична ослабленість, зумовлена частими соматичними захворюваннями, що спостерігаються в період інтенсивного формування мовленнєвої функції;

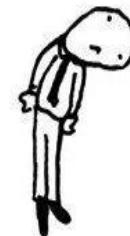
KNOW YOUR BODY TYPE

pear

apple

banana

grapes

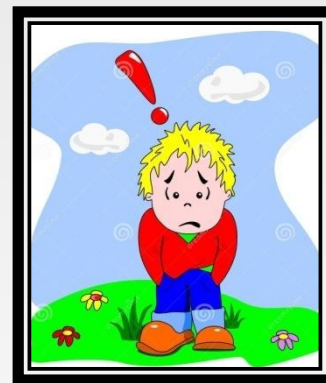
Причини функціональної дислалії

- б) недостатній ступінь розвитку фонематичного слуху;

Причини функціональної дислалії

- в) несприятливі **соціальні і мовленнєві умови**, в яких виховується дитина;

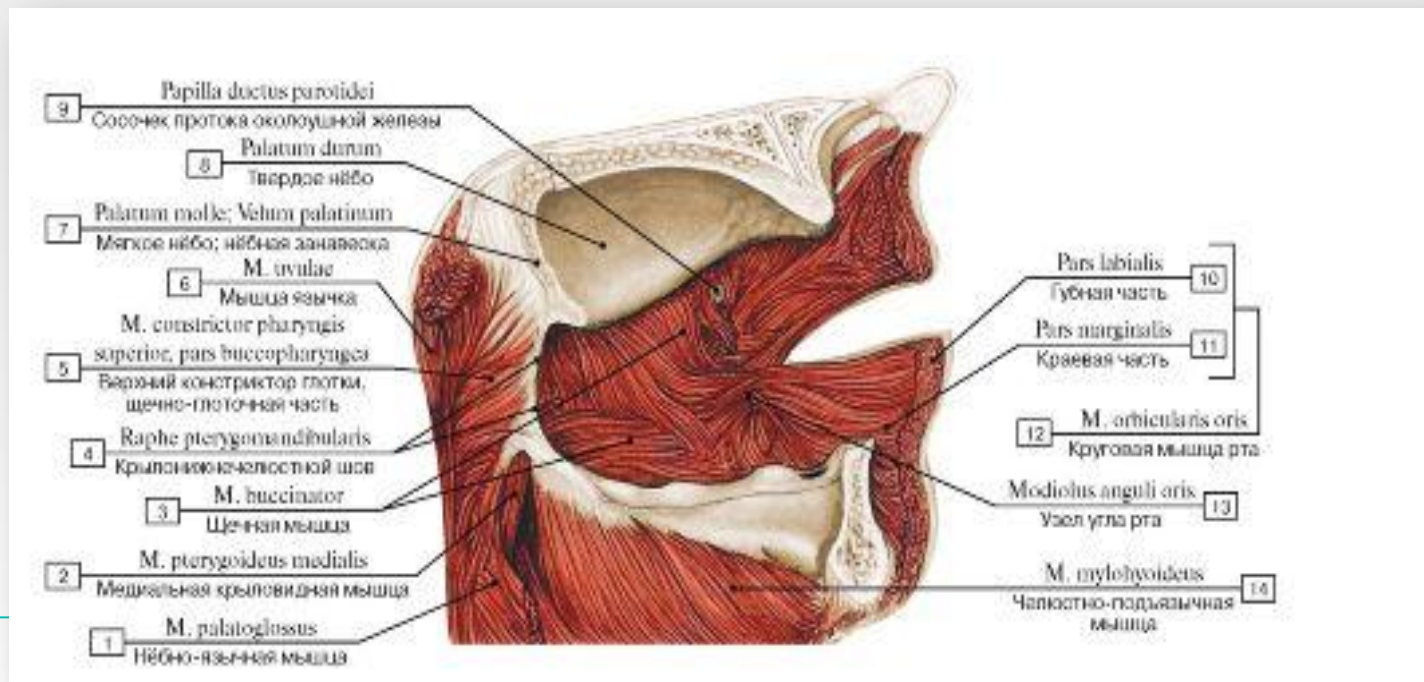
Причини функціональної дислалії

- г) ДВОМОВНІСТЬ у сім'ї тощо.

Причини механічної дислалії

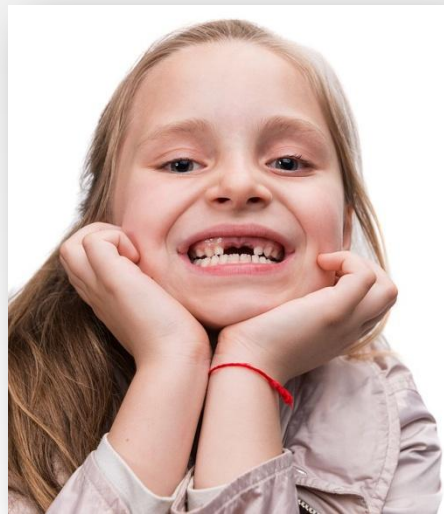
- вроджені або набуті порушення кісткової і м'язової будови периферичного мовленнєвого апарату, серед яких виділяють:

Причини механічної дислалії

1)недоліки будови щелепно-зубної системи:

а) порушення у будові зубного ряду (відсутність передніх зубів, рідкі передні зуби, подвійний ряд зубів);

Причини механічної дислалії

б) порушення у будові щелеп:

✓ **прогнатія**

верхня щелепа висунута вперед, порушені
припустимі норми

Причини механічної дислалії

✓ *прогенія*

нижня щелепа висунута вперед, порушені
припустимі норми

Причини механічної дислалії

- ✓ передній відкритий прикус;

Причини механічної дислалії

- ✓ бічний (право -, лівобічний), двобічний прикус

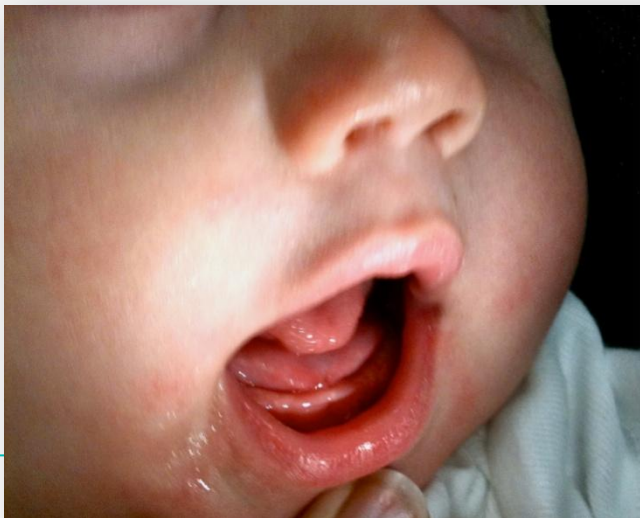
Причини механічної дислалії

- ✓ укорочена або дуже масивна вуздечка язика

Причини механічної дислалії

- 2) патологічні зміни розміру і форми язика дуже маленький або, навпаки, дуже великий
ЯЗИК

Причини механічної дислалії

- 3) а) неправильну будову **твердого піднебіння** (вузьке, високе, плоске, укорочене)

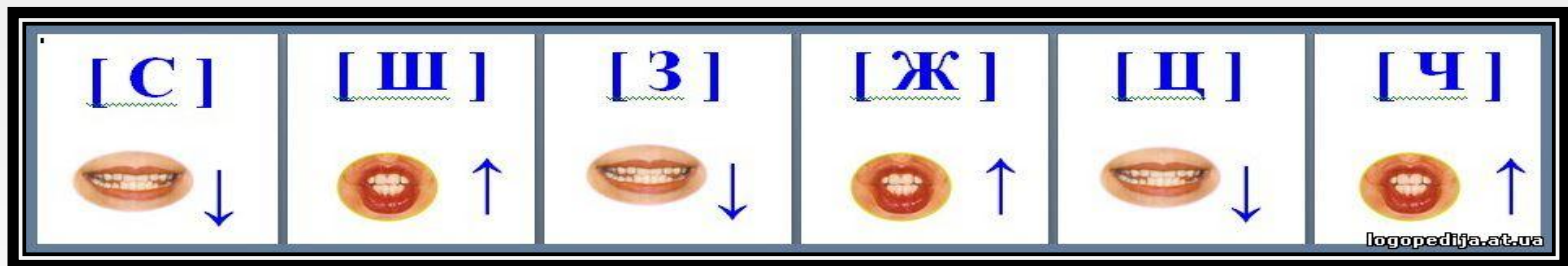
Причини механічної дислалії

- 3) б) неправильну будову **м'якого** піднебіння (вузьке, довге, укорочене, асиметричне)

НАСЛІДКИ

□ За таких аномалій найпомітніше порушується правильна вимова **шиплячих** і **свистячих** звуків, **сонорних**, страждає зрозумілість мовлення загалом;

Причини механічної дислалії

- 4) атипову будову губ (товсті, масивні, вузькі, тонкі, малорухомі),
що призводить до неправильної вимови губних, губно-
губних, а також голосних звуків

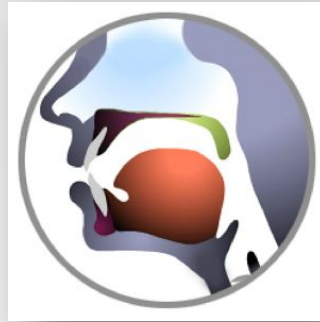

НАСЛІДКИ

- Не завжди в разі патологічних відхилень у будові артикуляційного апарату порушується звуковимова
- Компенсаторні можливості у кожної дитини і в дорослого різні (м.б. звуковимова розвивається у №)

КЛАСИФІКАЦІЯ (залежно від кількості збережених звуків)

Просту
(від 1 до 4
звуків)

Складну
(понад 4 звуки)

КЛАСИФІКАЦІЯ (залежно від кількості порушених **груп** звуків)

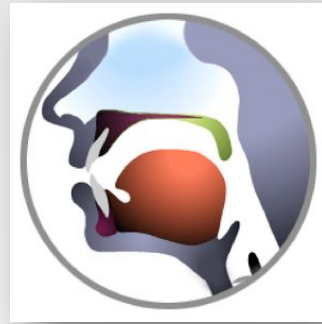
мономорфну
(страждає 1 група звуків, наприклад свистячі — **с, с', з, з', ц**)

поліморфну
(страждає 2 і більше груп звуків, наприклад свистячі, шиплячі та сонорні)

ФОРМИ ДИСЛАЛІЇ (ВІДПОВІДНО ДО ПОРУШЕННЯ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ)

Сенсорна
(фонематика

Моторна
(фонетика)

ФОРМИ ДИСЛАЛІЇ (ВІДПОВІДНО ДО ПОРУШЕННЯ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ)

акустико-фонематична

**артикуляторно-
фонетична**

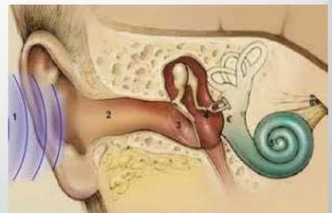
**артикуляторно-
фонематична**

Акустико-фонематична форма дислалії (СЕНСОРНА)

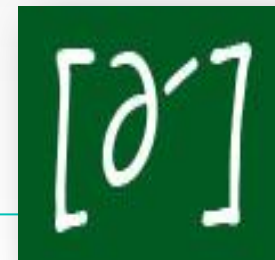
порушення звукового оформлення мовлення,
зумовлені **вибірковістю**, несформованістю
операцій перероблення фонем за їхніми
акустичними параметрами в сенсорній
ланці механізму сприймання мовлення

*Слухова
сенсорна
система*

Акустико-фонематична форма дислалії (СЕНСОРНА)

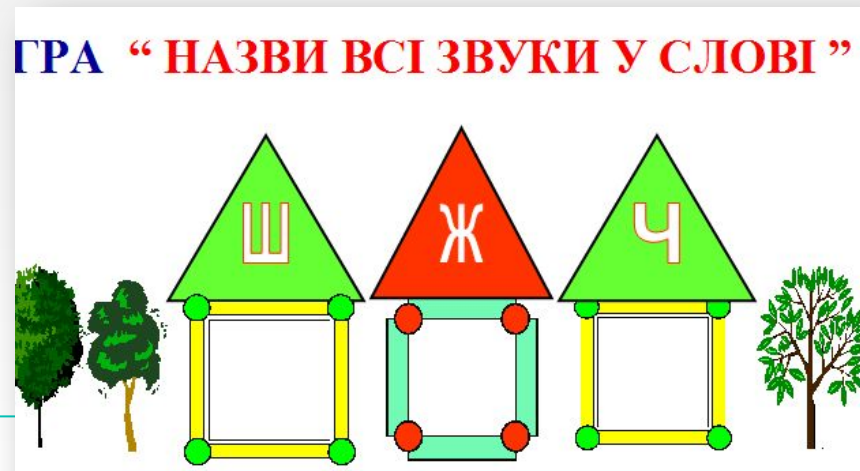
- Операціями, що є недостатньо сформованими, є:
 - впізнавання,**
 - зіставлення акустичних ознак звуків**
 - і прийняття рішення про фонемі**

Акустико-фонематична форма дислалії (СЕНСОРНА)

- Основу порушення складає недостатня сформованість **фонематичного слуху** - впізнавання і розрізнення фонем, що входять до складу слова

Акустико-фонематична форма дислалії (СЕНСОРНА)

□ У разі цього порушення **система фонем** у дитини неповністю сформована (редукована) за своїм складом.

Дитина не впізнає ту чи ту акустичну ознаку складного звука, за яким одна фонема протиставлена іншій.

С -

С' - з

Акустико-фонематична форма дислалії (СЕНСОРНА)

- Звук упізнається неправильно, що призводить до неправильного сприймання слів

(гірка – “гілка”, миска -”мишка”; коза – “коса”).

Недоліки заважають правильно сприймати мовлення

Акустико-фонематична форма дислалії (СЕНСОРНА)

- У тих випадках, коли та, чи та акустична ознака є диференційною для **групи звуків**

(наприклад, глухість - дзвінкість), спотворюється сприймання всієї групи. Відтворення звуку відбувається як парного глухого

(ж — ш, д - т, г - к, з – с тощо)

□ У низці випадків порушеними виявляються протилежні звуки у групі **проривних** або

Проривні
(зімкнені за способом творення)

[б], [п], [д],[т],
[к], [ґ],
[д'], [т']

□ **сонорних (sonorus-звучний)
приголосних**
(голос переважає над шумом)

[м], [л], [р], [н], [л'], [н'], [р']
[в], [й]

- З метою запам'ятовування сонорних:

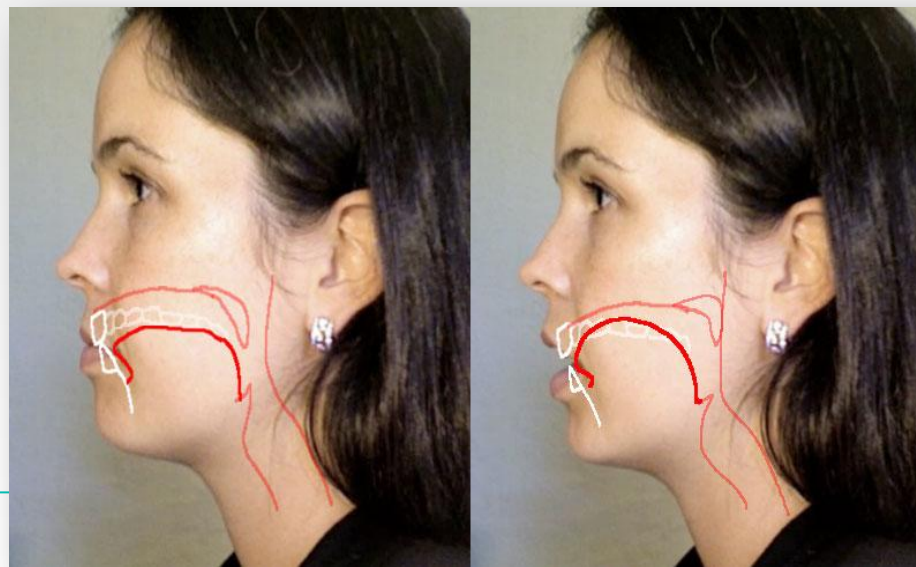
Ми винили рій

Артикуляторно-фонематична форма дислалії

несформованість операцій відбору фонем за їхніми **артикуляторними параметрами** в моторній ланці продукування мовлення.

Артикуляторно-фонематична форма дислалії (МОТОРНА)

- ✓ Змішування звуків відбувається через **недостатню диференціацію**. Заміни і змішування - на основі **артикуляційної близькості** звуків (мишка-"миска", качка- "тачка", сад-"сядь").
- ✓ **Фонематичний слух**, як правило, **сформований**, дитина розрізняє слова - пароніми, усвідомлює своє порушення, намагається його подолати.

Виділяють два основних варіанти порушень:

артикуляторна база **не повністю сформована**
(редукована)

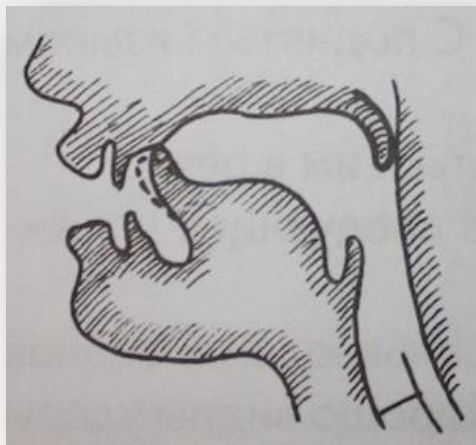
артикуляторна база **повністю сформована**,
проте у доборі звуків
приймається
неправильне рішення
(правильна і неправильна
вимова)

Артикуляторно-фонематична форма дислалії (МОТОРНА)

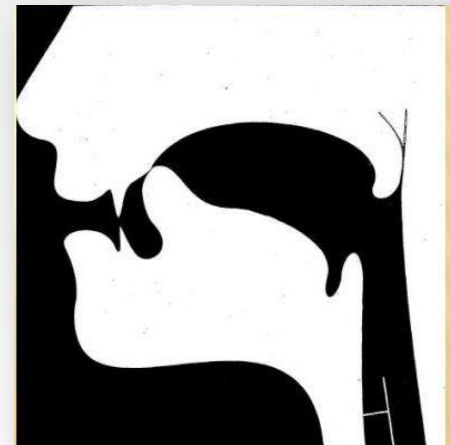
- У першому випадку відбувається **заміна** на звук, наближений

за набором артикуляційних ознак

(явище субституції), однак простіший для вимови

Р

Л

Артикуляторно-фонематична форма дислалії (МОТОРНА)

□ У другому випадку

засвоєні всі артикуляторні позиції, однак звуковий **образ** слова нестійкий (один раз дитина правильно вимовляє, інший – неправильно), **заміна** відбувається внаслідок

недостатності диференціації

схожих за артикуляторними ознаками звуків

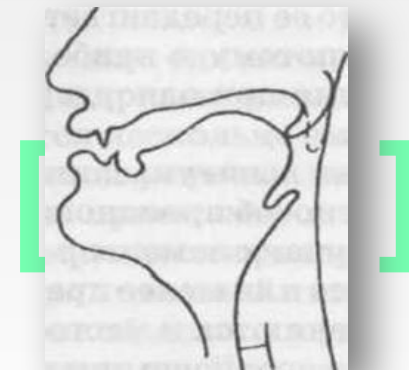
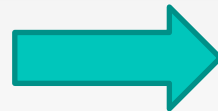

Артикуляторно-фонематична форма дислалії (МОТОРНА)

□ Спотворена вимова

в контексті цієї форми дислалії зумовлена не власне моторними порушеннями, а порушенням операції відбору фонем за їхніми артикуляторними ознаками

[P]

[Л]

[w]

Артикуляторно-фонематична форма дислалії (МОТОРНА)

□ Фонематичне сприймання

у дитини здебільшого сформоване повністю. Вона розрізняє всі фонеми, впізнає слова, в тому числі і слова пароніми. Дитина усвідомлює своє порушення і намагається подолати його.

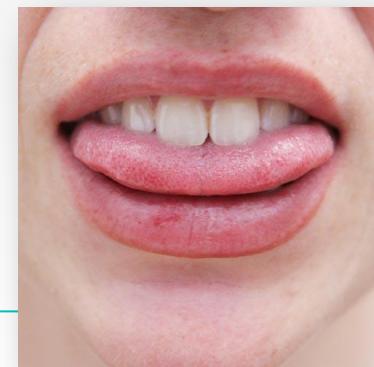
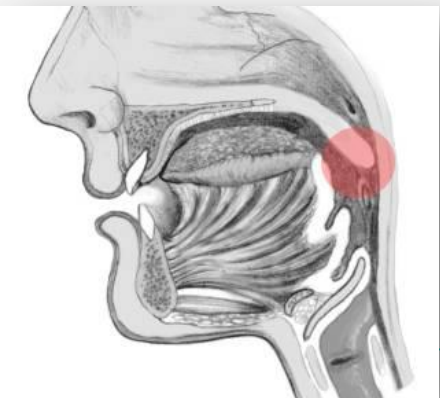

Артикуляторно-фонетична форма дислалії (**СЕНСОМОТОРНА**)

порушення звукового оформлення мовлення,
зумовлені **неправильно сформованими**
артикуляторними позиціями

(звуки вимовляються ненормовано, спотворено,
неправильний звук за своїм акустичним ефектом
наближається до правильного)

Артикуляторно-фонетична форма дислалії (**СЕНСОМОТОРНА**)

- зумовлена неправильно сформованими артикуляційними позиціями;
- звуки спотворені, реалізуються в незвичайних аллофонах, але неправильний звук найчастіше за своїм **акустико-артикуляційними ознаками** близький до нормативного;
- спостерігаються і пропуски (ходила - "ходиа", клас- "кас").

Артикуляторно-фонетична форма дислалії (**СЕНСОМОТОРНА**)

- Аналог звука може бути суто індивідуальним за своїм акустичним ефектом

Артикуляторно-фонетична форма дислалії (**СЕНСОМОТОРНА**)

- Інколи трапляються
пропуски звуків (елізії),
що є рідкісним явищем при дислалії.

ма_ина

ЗАВДАННЯ НА 12.03

1. ВЗЯТИ ДЗЕРКАЛО

2. Підготувати профілі еталонної артикуляції кожного зі звуків українського алфавіту (ЕНК перед л.7)
3. Роздрукувати картку логопедичного обстеження (ЕНК перед л.8)

Дякую за увагу!

